

Balkan Savaşları / 1912 -1913 I. Dünya Savaşı'nın Provası,

Richard C. Hall, Çev. M. Tanju Akad,

İstanbul, Homer Kitabevi, 1. Basım 2003, 225 sayfa, ISBN: 975-829-339-7

M. Murat TAŞAR*

Kitap, 1912 – 1913 yıllarında tamamı daha önce Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yer almış olan, Güneydoğu Avrupa’da (Balkan) bulunan Sırbistan, Karadağ, Yunanistan ve Bulgaristan’ın dâhil olduğu ve Osmanlı İmparatorluğu’na karşı yürüttükleri savaşı konu edinmektedir. 1877 Berlin Konferansında toprak taleplerinin yeterince karşılanmadığı ve Osmanlı Devleti’nin Büyük Güçler tarafından kayırılmış olduğunu düşünen, giderek bir ideoloji olarak ortaya çıkan milliyetçilik etkisindeki Osmanlı Devleti’nden yeni bağımsızlık kazanmış Balkan ülkelerinin güç ve toprak kazanma mücadelesi kitabın asıl konusunu teşkil etmektedir. Balkan coğrafyası Batı Avrupa’ya kıyasla geç uluslaşmanın yaşandığı, bu yüzden de dönemin en etkili ideolojisi olan milliyetçiliğin sivil - asker bürokratlar ve devlet adamları arasında önemli taraftar bulduğu, bağımsızlıklarını elde etmiş oldukları sınırlardan memnun olmadıkları, her bir devletin asli etnisitesinin (komşu) diğer bir devlette de bulunduğu coğrafyadır. Aralarındaki etnik ve teritoryal sorunlar bir büyük güç olan Osmanlı İmparatorluğu hegemonyası altında 20. Yüzyıla kadar ertelenerek taşınmıştır. Yazar eserinde her

---

* Harp Akademileri, Stratejik Araştırma Enstitüsü, Harp Tarihi ve Strateji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, mmurattasar@gmail.com

açından bu çetin coğrafyada devletlerin kendi aralarında ve eski hegomonik güce karşı yaptıkları yaklaşık iki yıla yakın süren savaşı çok boyutlu incelemiştir.

Kitabın Bölümleri

Kitap sekiz bölümden oluşmaktadır. Her bir bölüm yaklaşık otuz sayfadan ibarettir. Her bölümün sonunda bir “Sonuç” alt başlığı bulunmakta ve o bölümde ele alınan konular kısaca değerlendirilmektedir. Kitabın en başında, ilk bölümden önce altı harita bulunmakta ve savaş öncesi durumdan İkinci Balkan Savaşı sonunda sınırlardaki değişiklikler bu haritalarda gösterilmektedir. Yazara göre I. Balkan Savaşı 8 Ekim 1912 – 30 Mayıs 1913, II. Balkan Savaşı 29 Haziran 1913 – Eylül 1913 tarihleri arasındadır.

İlk bölüm “Balkan Savaşı’nın Kökenleri” üzerine yazılmıştır. Berlin Kongresinden başlayarak savaşın başlaması aşamasında “Askeri Güçler”in de değerlendirildiği bu bölümde “Berlin Kongresi”, “Balkanlar’da Milli Emeller”, “Bosna Krizi”, “Balkan Birliğinin Kurulması”, Savaşa Hazırlık” ve Askeri Güçler” alt bölümleri oluşturmaktadır.

İkinci Bölüm “Birinci Balkan Savaşı: Trakya Harekât Planı” başlığını taşımakta, daha çok Bulgaristan ve Yunanistan’ın açtığı cephelerdeki savaşlar “Hazırlıklar, Savaşın Çıkışı, Kırklareli, Lüleburgaz, Çatalca, Edirne ve Batı Trakya / Rodoplar” başlıkları altında incelenmektedir.

Üçüncü Bölüm, “Birinci Balkan Savaşı: Batı Harekât Planı” başlığı altında Sırbistan ve Karadağ’ın açtığı Arnavutluk ve Makedonya’daki çatışmalar (Kumanova, Prilep, Manastır, İşkodra) çatışmalar ve Yunan yarımadasındaki Selanik, Teselya, Epir ve Deniz Savaşları ele alınmaktadır.

Dördüncü Bölüm “Ateşkes” başlığını taşımaktadır. Çatalca Ateşkesi, Londra Barış Konferansı, Londra Büyükelçiler Konferansı, Bulgar–Yunan Anlaşmazlığı, Bulgar–Sırp Anlaşmazlığı, Genç Türk Darbesi alt başlıklarında ateşkes süreci ele alınmıştır.

Beşinci bölüm “Üç Kuşatma” başlığını taşımakta ve Bolayır, Yanya, Edirne, Çatalca, İşkodra başlıkları altında 30 Ocak 1913’te ateşkesin feshinden sonra açılan beş cephedeki çatışmalar ve kuşatılmış olan Yanya, Edirne ve İşkodra’nın düşüşleri ele alınmaktadır.

Altıncı Bölüm’de “Ara Dönem” başlığını altında St. Petersburg Büyükelçiler Konferansı ardından yeniden oluşan Yunan–Sırp İttifakı ve Londra Antlaşması ve Makedonya konusundaki anlaşmazlıklar değerlendirilmiştir.

Müttefikler Arası Savaş başlığını taşıyan Yedinci Bölüm’de Bulgar İkinci Ordusunun Yenilgisi ve Bulgar ricatları, Rumen müdahaleleri, Osmanlı’nın Bulgaristan’ı İstilas, Bükreş ve İstanbul Antlaşmaları değerlendirilmiştir.

“Sonuçlar ve değerlendirmeler” başlığını taşıyan son bölümde Arnavutluk devletinin balkan Savaşlarının sonucu olarak ortaya çıkışı, Balkan Savaşlarının Birinci Dünya Savaşı'nı hangi yönlerden nasıl etkilediği, savaştaki kayıplar, maliyetler ve mezalimler ele alınmıştır.

Dipnotlar, Kaynakça ve İndeks

Dipnotlar, kaynakça ve indeks kitabın sonundadır. Yazar kaynakçanın başında arşiv kaynaklarını, genel kitapları ve makaleleri koymuş, daha sonra ülkelere göre ayırmıştır. Arşiv kaynağı olarak Bulgar ve Amerikan arşivlerinden ve Alman Dışişleri Bakanlığı'nın diplomatik belgelerinden yararlandığı görülmektedir. En geniş kaynakça Bulgaristan hakkında olup (yaklaşık 3 sayfa), Karadağ en az kaynak kullanılan ülkedir. Kitaba bir indeks eklenmesi özellikle araştırmacılar için önemli bir kolaylıktır.

Kitabın İçeriği

Yazar, Balkan Savaşlarının 20. Yüzyılda sadece Avrupalılar arasında cereyan eden ilk çatışması olmasına burjuvaptıktan sonra, dört önemli sonuca ulaşmaktadır:

- 1- Balkan Savaşları, kitle orduları, makinaları ve tüm sivil nüfusu kapsayan özellikleriyle modern savaşlar çapını açtığı,
- 2- Bu savaşların Osmanlı'yı Trakya'nın Doğu köşesi hariç Avrupa'dan çıkardığı,
- 3- Bağımsız ve fakat zayıf bir Arnavutluk devleti kurduğu,
- 4- Balkan Savaşları ile ilgili problemlerin Yugoslavya'nın 1990'lı yıllardaki çözülüşünde de yeniden ortaya çıktığı (Büyük Sırbistan, Kosova ve Makedonya'nın statüsü ile ilgili sorunlar),

Yazar hemen her fırsatta, Balkan Savaşları ile Birinci Dünya Savaşı arasında her açıdan benzerlikler olduğunu vurgulamaktadır. Öyle ki Balkan Savaşları Birinci Dünya Savaşı'nın “ilk aşaması”dır, hatta “ikisi de aynı savaştır”. Aynı taktik ve silahları kullanarak milliyetçilik ideolojisinin etkisinde amansız bir savaş yürütülmüştür. Çatalça'daki siper savaşı Batı cephesinde yaşanacak olan siper savaşlarının habercisidir. Salgın hastalıklar ise taraf ve sivil asker ayırımı gözetmeyen en önemli düşman olmuştur. Savaşların sonunda mağluplar, kendilerini toparlayarak yeniden ulusal amaçlarını gerçekleştirme çabasında olmaları da diğer önemli bir benzerliktir. Bu bağlamda Balkan Savaşlarında savaş alanı olan yerler, Birinci Dünya Savaşı'nda yeniden savaş alanları oldular: Sutrimitsa, Manastır ve Doyran, Gelibolu, Çanakkale ve Selanik. Bu bağlamda yazara göre Balkan için Balkan Savaşları ile Birinci Dünya Savaşı'nı ayırmanın imkansızdır. Balkan müttefiklerinin savaşı yürütme şekillerinin bir sonraki savaşta Antant ülkelerinin savaşı yürütme şekillerine benzediği, müttefikler arasında çok az işbirliği olduğu, her birinin kendi amacını öncelikle gerçekleştirmeye çalıştığı ve hepsinin arasında da çıkar çatışması olduğu yazarın ulaştığı sonuçlardır. En önemli işbirliğinin Yunan deniz gücünün Osmanlı ordularının ablukasını için Bulgar ve Sırp birliklerini nakletmesi olduğu, bunun Birinci Dünya

Savaşı'nda İngiliz deniz gücünün yaptıkları ile çok benzeştiği, Karadağ hariç savaşa katılan tüm ülkelerin daha çok keşif amaçlı da olsa uçak kullandıklarını, Osmanlıların uçaklarının olmasına rağmen kullandıklarına dair bir bilginin olmadığını belirtmektedir. Yazarın ulaştığı diğer önemli bir sonuç, Karadağ hariç tüm savaşa katılan tüm Balkan ülkelerinde asker- sivil çatışmasının yaşandığını, Osmanlı'da Ocak 1913'te askeri darbe gerçekleştiği, Yunanistan'da bu çatışmanın 1941 yılına kadar devam etmiş olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine önemli bir tespiti, savaşa katılmayan ve hatta gözlemci dahi göndermiş olan, ancak sonraki savaflara katılacak ülkelerin Balkan Savaşları'ndan ne cereyan ettiği anda ne de sonrasında askeri kurumlarını aydınlatma dersler çıkarma konusunda başarılı olmadıklarıdır: Siper savaşı, ağır topçu ve makinalı tüfek ateşine karşı piyade hücumu bunların en önemlileridir. Askeri bilgi toplamakla görevli askeri ataşelerinin ilgilerinin daha çok strateji ve taktik konularında yoğunlaştığını, ancak siperlerin inşası ve pozisyonu, ateşin siperler üzerindeki etkileri, arazilerin konumu ve askerlerin yönetilmesi gibi konuların kurmay subayların ilgisini çok da çekmediğini vurgulamaktadır. Bu yüzden de Birinci Dünya Savaşı'nda asker öğütme haline dönüşen siper savaşlarının yeniden yaşandığına vurgu yapmaktadır. Avrupalıların "Balkanlar gibi az gelişmiş bir bölgeden çıkarılacak bir ders görmemeleri"nin zimni varlığından bahsetmektedir. Gözlemcilerin sonuçlardan dersler çıkarmak yerine Almanların Krupp toplarının üstünlüğü, Fransızlar Schneider silahlarının mükemmelliğini araştırdıkları tespitini yapmaktadır.

Savaş Kayıpları / Savaş Mezalimi

20. yüzyılda karşılıklı sivillerin hedef alındığı ilk çatışma olduğu, Sivil halkın savaş hedefi olarak görülmesinin Balkan Savaşlarına damgasını vurduğunu belirtmekte;

- Bunu, yıllarca süren nefrete bağlamanın durumu hafifletmek olacağı
- Sivil halka yönlendirilen şiddetin en önemli sebebinin gerilla harbine bir karşılık olduğu
- Şiddetin amacının homojen bir ulus devlet yaratılması olduğu belirtmektedir.

Yazar insan kayıpları yanında maliyetlerin de bir rakamsal karşılıklarını vermektedir. Buna göre insan kayıplarında ilk sırayı Osmanlı İmparatorluğunun kayıpları her ne kadar belirlemesi zor da olsa ilk sıradadır (100.000). Daha sonra Bulgarlar insan kaybında 66.000'dir, Birinci Balkan Savaşı'nda Bulgar ordusunun %21'i yok olmuştur. En az kayıp ülkenin nüfusu ve coğrafyası ile de doğru orantılı olarak Karadağ'a aittir (yaklaşık 3100). Yazarın dikkat çektiği bir diğer insani konu mezalimlerdir. Yazara göre kıtal karşılıklı gerçekleşmiştir ve bu durum Avrupa'da işlenecek "korkunç eylemler" çağını başlatmıştır. "Onlar insan değil!" vurgusunu ilk kez Yunanlıların Bulgarlara karşı kullandığını, daha sonra her etnisetinin bir diğerine karşı aynı söyleme sarıldığını belirtmektedir. 20. Yüzyılda sivillerin hedef alındığı ilk çatışma olduğu, sivil halkın bu şekilde imhasının Balkan Savaşlarına damgasını vurduğunu belirtmektedir. Hiç zikretmese de yazarın belirtmek istediği "etnik temizlik" yapıldığıdır. Bu sayede ele geçirilecek toprakların tertemiz olması amaçlanmıştır, ancak savaşın sonunda hiçbir ulusun da bu amacına ulaşamadığı görülmüştür. Balkan milletlerinin bir nesillerini bu

savaşta yok ettikleri yazarın diğer önemli bir görüşüdür. İnsani kayıplar konusunda en objektif verileri ve değerlendirmeyi Carnegie Raporu'nda yer aldığını (Avusturya-Macaristan, Almanya, İngiltere, Rusya ve ABD'den birer, Fransa'dan iki üye), bu yedi kişilik heyetin savaşın yapıldığı alanları incelediğini belirtmektedir.

İkinci Balkan Savaşı'nın eski müttefiklerin eski müttefik halk üzerinde mezalimlerinin gerçekleştiğini, Birinci ve İkinci Balkan Savaşı'nda özellikle de İstanbul ve Bulgaristan'ın büyük mülteci akınlarına maruz kaldığını belirtmektedir.

Kantitatif Verileri Kullanılması: Savaş'taki insani kayıplar ve savaşın maliyeti

Hall, kitabın ilk bölümünde Askeri Güçler alt başlığı altında askeri güç karşılaştırması (sf. 21), son bölüm olan "Sonuçlar ve Değerlendirmeler"de de "Kayıplar" (sf. 179 - 180) ve "Maliyetler" (sf. 184) altbaşlıklarında verileri değerlendirmiştir. Ek'teki tablo 1 ve tablo 2 de bu veriler gösterilmektedir.

Yazarın özellikle Osmanlı İmparatorluğu'na dair veri toplamakta zorlandığı gözlenmektedir. Bu durumu yazar verileri ulaşamadığı ile açıklasa ve kısmen haklı olsa da daha önce yapılmış olan başka çalışmalarda sayısal veriler yer almıştır¹, Osmanlı İmparatorluğu'na dair hiçbir veri bulunmuyor değildir. Yazarın kaynak kullanmakta özellikle Bulgaristan'a ayrı bir önem verdiği de anlaşılmaktadır. Bulgaristan ile ilgili kaynakları üç sayfa tutarken, Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili kaynaklar ancak bir sayfa kadardır ve kullanmış olduğu kaynakların çoğu da ikincil kaynaklardır.

Eleştiri

İçerik Açısından

20. Yüzyılın başında, Güneydoğu Avrupa'da yaşanan, çok taraflı ve etkileri bugün dahi hissedilen savaş derli - toplu yazmak kolay değildir. Tarihsel olayların daha sonra yaşadıkları zaman diliminin şartlarına göre değerlendirilmediği, adeta bir propaganda alanına dönüştüğü göz önüne alındığında Hall'in kitabı objektif olarak nitelenebilir. Ancak kitabın olumlu yönlerine rağmen, daha çok bakış açısından kaynaklandığı söylenebilecek eksiklikler de göze çarpmaktadır:

- 1- Büyük güçlerin kimi desteklediği: Her ne kadar Berlin Konferansı sonrasındaki süreçte Avrupa'da Büyük Güçlerin "denge"nin sarsılmaması yönünde iradeleri olsa da, hem Balkan Savaşı'na giden hem de Balkan savaşlarının yaşandığı süreçte mutlaka etkileri olduğu tarihi bir gerçektir. Yazarın eserinde bu konuyu yeterince ele almamış olması bir eksiklik olarak görülebilir.
- 2- Eserin temel iddialarından biri balkan Savaşı'nın her yönüyle sonraki savaşlara -ki bununla Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını kastetmektedir-, örnek teşkil etmesi, bu savaşlarda yaşanan tüm olumsuzlukların sadece Balkan halklarının yapıp ettikleri olduğu, bunda

¹ Tablo – 3, şu kitaba göre oluşturulmuştur: M. Small / D. Singer, **Resort to Arms. International and Civil Wars, 1816-1980**, London 1982,

Avrupa'nın hiçbir dahli olmadığı kanaatini vurgulamasıdır. Hatta yazar balkan Savaşları yaşanmasaydı Birinci Dünya Savaşı da çıkmayacak noktasına kadar gelmektedir. Hemen hemen her fırsatta ve örneklerle bu kanaatini tekrarlamakta, Balkan Savaşları'nın özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın bir provası olduğunu yinelemekte, hangi açılardan sonraki savaşılar örnek teşkil ettiğini tek tek sıralamaktadır: Her ne kadar Avrupa'da daha sonraki savaşlarda işlenecek her türlü melanetin ilk ve önce Balkan Savaşlarında ortaya çıktığı ve bu durumun da en önemli sebebinin Milliyetçilik ideolojisi olduğunu belirtse de, yani bir anlamda sonraki savaş suçlarının öncüllerini Balkan halklarının işlediğini söylese de, söz konusu Milliyetçilik akımının Avrupa'dan neşet ettiğini ve Balkanlarda bu savaş olmasa dahi Milliyetçilik ve Sosyal Darwinizm etkisiyle Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının yine cereyan edeceğini unutmış gözükmektedir. Bu bir anlamda, -çok sarıh olmasa da- sonraki savaş suçlarını asıl olarak Avrupalıların başka kültürlerden aldığı, başka örneklerin onlara yol gösterdiği sonucuna ulaştırır ki kabul edilebilir değildir. Savaşın doğası gereği ve artık topyekûnlaşmış bir savaş döneminde, modern yıkıcı aletler kullanarak yapılan savaşların başka bir sonuç vermesi beklenemezdi. Hem savaşın topyekûnlaşmasının hem de daha gelişmiş olarak nitelenen ancak gelişmişlikleri daha kısa sürede daha fazla insan öldürmek olan savaş araç – gereçlerinin büyük çoğunlukla Avrupalıların üretimi olduğu ise ayrı bir fasıldır. Bu bağlamda Milliyetçiliğin nerede ortaya çıktığı, kimler tarafından nasıl yayıldığı ve devletler arasındaki güç mücadelesinde bir araç olarak nasıl kullanıldığı ayrıca sorgulanmalıdır.

Teknik açıdan

Eserin İngilizceden çevirisi sade, anlaşılır, akıcı ve güzel bir Türkçe ile yapılmıştır. Teknik açıdan özen gösterilmiş bir kitap olduğu kanaati oluşmakla birlikte, aşağıdaki şu konular eleştiri konusu olabilir:

- Haritaların kitabın en başında yer almak yerine, ilgili bölümlerde olmaları okuyucu için daha yararlı olabilirdi,
- Dipnotlar kitabın sonunda yer almak yerine, ilgili bölüm sonlarında ya da sayfa altlarında bulunmaları daha iyi olabilirdi,
- Bazı yerlerde -mesela «sonuçlar ve değerlendirmeler» bölümü gibi-, yer alan rakamların dipnotlarda kaynaklarının belirtilmesi daha yararlı olabilirdi,

Sonuç

Yazar göre, Balkan Savaşlarının en önemli sonuçlarından biri hatta trajedisi olarak Sırbistan ile Bulgaristan arasında kalıcı bir Balkan Birliği'nin sağlanamamış olmasıdır. Kurulacak sağlam bir

Balkan Birliği'nin Avusturya–Macaristan'ın Sırp “terörizmi”ne karşı sert adımlar atmasını önleyebileceği görüşündedir. Yazara göre İttifakın çöküşünün üç sebebi vardır:

- 1- Bulgaristan'ın Makedonya'da Yunanistan ile bir coğrafi paylaşma gitmek istememesi,
- 2- Adriyatik Denizi'ndeki Avusturya–Macaristan ve İtalya çıkarlarıdır. Bu çıkarlar toplamı sonrasında bölgedeki Sırp, Karadağ ve Yunan emellerini engellemek için bağımsız bir Arnavutluk yaratılması,
- 3- Mart 1912 Antlaşmasının garantörü Rusya'nın tutarsız davranışları sonucu Sofya'daki etkisini yitirmesi, buna bağlı olarak Bođazlarda fiziki kontrol imkanını yitirmesi ve Sırbistan'da daha az avantajlı konuma bağlanarak bu ülkeyi 1914'te izlemek zorunda kalmaları,

Ayrıca Osmanlı Devletine dair de önemli eleştirilerde bulunmaktadır: Özellikle, Balkan Birliği içindeki çatlaklardan yeterince yararlanılmamış olmasının altını çizmektedir. Bu bağlamda Sırbistan'ı saf dışı etmek için Novi Pazar'ın (Sancak) verilmesinin Sırp'ları Kosova ve Makedonya'dan uzak tutabileceğini, Yunanlılara da Girit ve Ege adalarında imtiyazlar verilmesinin Yunanlılarla bir anlaşmaya varılabileceğini vurgulamaktadır. Ancak mesela Bulgaristan'a Yunanistan üzerinden denize bir çıkış verilmesinin savaşı tam tersine çevirebileceği konmuşunda herhangi bir fikri yoktur. Ancak Osmanlı Devletine dair Balkan İttifakındaki çatlaklardan yeterince faydalanmadığı ya da bu ittifakı çatlatmak için çaba göstermediği tespiti doğrudur.

Yazarın nihai kanaati Balkan Yarımadası'nın yapılandırılması için ulus devlet yapılarının en iyi çözüm olmadığıdır.

Kitap, araştırmacılar için ön bir kaynak niteliğindedir. Özellikle Balkan devletlerinin gerçekleştirdikleri ittifakta kendi aralarındaki çekişmelerin anlaşılması bakımından değerini muhafaza edecek bir kurguya sahiptir.

Ek – Tablo 1, Askeri Güçlerin Karşılaştırılması.

Askeri Güç	Nüfus (mily)	Başlık	Savaşta	Ordu yapısı ve Eğitimi	Silahlar	Hava gücü	Deniz gücü
Bulgar Ordusu	4,3	60.000	350.000	9 piyade tümeni • Savaş topçu alayı 1 süvari tümeni Süngü kullanımı ve gece operasyonlarında başarılı Subay eğitimi: Rusya, İtalya ve Almanya'da	Piyade: Menlicher seri'nin tüfek, Tümen: 4 adet 8 mm'lik Maxim makinalı tüfek, Topçu alayı: 4'er toplu 9 batarya (75mm'lik Schneider - Creusot, 34 adet 8,7 cm'lik 6 topluk Krupp 24 adet 6 topluk batarya, 12 adet 4'er topluk 75 mm'lik değ ve hafif topçu bataryası, 14 obüs	Önce 5 adet Sons doğru 17 adet uçak	6 küçük torpido 725 t torpido gemisi
Yunan Ordusu	2,665	25.000	110.000	4 piyade tümeni • topçu alayı 6 hafif piyade taburu 2 değ topçu alayı 1 ağır topçu taburu 3 süvari alayı	Piyade: 6,5 mm Menlicher - Schneider, Topçu alayı: 4'er toplu 3 batarya (75mm'lik Schneider - Creusot)	4 uçak 3 deniz uçağı	11.000 kişi 10.118 t'lık zırhlı kruvazör 15 destroyer 19 torpido 1 denizaltı
Karadağ	0,25		35.000	Milis gücü	Rus Berdan 4 batarya (26 top) hafif top 8,3 batarya (34 top) değ topu Toplam 64 mm ile 120 mm arasında değışen 128 top	3 uçak	
Sırbistan	3		230.000	10 piyade tümeni 1 süvari tümeni	Piyade: Meuser tüfeğı 288 adet 7,5mm'lik Schneider - Creusot, Her piyade alayı 7 mm'lik Maxim makinalı tüfek takımı		
Osmanlı Imp.	26,			Traşya bölgesinde: 4 kolordu (Sela'nık) (İstanbul), 3 kolordu (Sela'nık) Kolonlu yepir: 3 tümen, 1 niğanz Alayı, 2 – 4 Alay'lık bir Süvari tümeni, 1 topçu Alayı: 62'er toplu 3 batarya (her alayı 36 top), Redif birlikleri	Piyade: 7,5 ve 9,5 mm Meuser ve Henri Martör Tüfeğı, 7,5 cm'lik Krupp topları	Traşya'da 5 adet uçak	6 zırhlı gemi 2 zırhlı kruvazör 30 torpido gemisi 19 adet nekliye gemisi 3.800 t'lık Hamidiye 9.250 t'lık Medidiye
	6 Avrupa						
	2,3 MİSİ						

Tablo 2. İnsani Kayıplar ve Savaşın Maliyeti

	Bulgaristan	Yunanistan	Karadağ	Sırbistan	Osmanlı İmp	diğer
İnsani kayıplar	Hastalıktan ölen	19.000	-	-	-	
	Ölü	24.000	5.169	2.836	-	
	Ordunun % 21'i					
	varcell	-	23.502	6.602	-	
	Toplam ölü	33.000	5.169	2.836	-	
	Hastalıktan ölen	15.000	-	-	-	
	Ölü	18.000	2.563	240	-	Çingene, Arnavut ve Pomaklara dair
	varcell	60.000	19.307	961	-	berhangı bir bilgi yoktur
	Toplam ölü	33.000	2.563	-	-	
	Ölü	66.000	7.732	3.076	36.550 Toplamı	-
varcell	60.000	42.809	7.563	55.000	82.000 deęli	
Toplamı				92.0000		
I ve II. Savaş toplamı						
I. Balkan Savaşı	1.3	0.467	0,1	0,59	-	
II. Balkan Savaşı	-	-	-	-	-	

Savaşın maliyeti (milyar Frank)

Tablo 3, Savaşa katılan ülkelerin her 10.000 kişilik nüfusuna karşılık savaşta ölü sayısı (sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun girdiği savaşlar alınmıştır)

Savaşlar	Ülkeler	
Osmanlı – Rus Savaşı 1828 – 29	Osmanlı	33,5
	Rusya	8,8
Kırım Savaşı 1853 – 56	Osmanlı	15,4
	Rusya	14,4
	Fransa	26,2
	Birleşik Krallık	7,9
	Sardunya Krallığı	4,4
Osmanlı – Rus Savaşı 1877 – 78	Osmanlı İmparatorluğu	58,5
	Rusya	12,6
Birinci Balkan Savaşı 1912 - 13	Osmanlı İmparatorluğu	13,6
	Bulgaristan	72,7
	Sırbistan	50,0
	Yunanistan	18,5
Birinci Balkan Savaşı 1912 - 13	Osmanlı İmparatorluğu	9,4
	Bulgaristan	40,0
	Sırbistan	61,7
	Yunanistan	9,3
	Romanya	2,0
	Osmanlı İmparatorluğu	175,7

Birinci Dünya Savaşı 1914 – 18	Rusya	104,9
	Sırbistan	106,7
	Belçika	115,1
	Romanya	471,8
	Fransa	329,3
	Almanya	268,7
	Avusturya - Macaristan	228,1
	Birleşik Krallık	196,5
	İtalya	184,7
	ABD	13,1